

УДК 785=161.2:929Л.Гундер

DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2025-2-18>

Владислав ПІРУС

заслужений діяч мистецтв України, аспірант кафедри музичної україністики та народно-інструментального мистецтва, Навчально-науковий інститут мистецтв Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ, Україна, 76018

ORCID: 0000-0003-3289-0813

Ольга ФАБРИКА-ПРОЦЬКА

доктор мистецтвознавства, професор, професор кафедри музичної україністики та народно-інструментального мистецтва, Навчально-науковий інститут мистецтв Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ, Україна, 76018

ORCID: 0000-0001-5188-1491

Бібліографічний опис статті: Пірус, В., Фабрика-Процька, О. (2025). Творчий портрет Любові Гундер: багатовекторність виконавської діяльності. *Fine Art and Culture Studies*, 2, 129–135, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-2-18>

ТВОРЧИЙ ПОРТРЕТ ЛЮБОВІ ГУНДЕР: БАГАТОВЕКТОРНІСТЬ ВИКОНАВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Мета роботи – проаналізувати специфічні риси творчої діяльності видатної української піаністки-концертмейстера Любові Гундер у роботі з різними виконавськими складами (солісти-вокалісти, солісти-інструменталісти, вокальні ансамблі, оркестри), виявити ключові принципи її підходу та адаптивність виконавського стилю в залежності від особливостей співпраці. Дослідження спрямоване на виявлення унікального поєднання технічної майстерності, глибокого стилістичного чуття, емпатії, імпровізаційних здібностей та педагогічного такту в її концертмейстерській практиці.

Методологія дослідження базується на комплексному підході, що поєднує методи: аналітичний (аналіз наукових статей, присвячених творчості Л. Гундер та загальним питанням концертмейстерства й імпровізації); біографічний (висвітлення творчого шляху піаністки); мистецтвознавчий аналіз (розгляд специфіки інтерпретації та аранжування); компаративний (порівняння підходів до роботи з різними виконавськими складами); аналіз інтерв'ю та мемуарних текстів Л. Гундер для виявлення її власних рефлексій щодо творчого процесу. У розвідці застосовано принципи міждисциплінарності із залученням термінології та окремих підходів музикознавства, психології комунікації, педагогіки.

Наукова новизна полягає у спробі комплексного підходу щодо специфіки творчої діяльності Любові Гундер як піаніста-концертмейстера з різними типами мистецьких колективів та окремих виконавців. На відміну від загальних праць про концертмейстерське мистецтво запропонована розвідка синтезує багатогранність таланту мисткині. Виявлено унікальну модель творчої взаємодії, особливо у багаторічній співпраці з вокальним ансамблем «Росинка», що базується на синергії, емпатії та імпровізаційності.

Доведено, що творча діяльність заслуженої артистки України Любові Гундер як піаніста-концертмейстера, сольної виконавиці, педагога характеризується винятковою багатогранністю та адаптивністю.

Ключові слова: музичне мистецтво, виконавство, Любов Гундер, піаніст-концертмейстер, ансамбль, творча діяльність, імпровізація, синергія, вокальне мистецтво, інструментальне мистецтво.

Vladyslav PIRUS

Honored Artist of Ukraine, PhD student at the Department of Musical Ukrainian Studies and Folk Instrumental Art, Educational and Research Institute of Arts, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, 57 Shevchenko Str., Ivano-Frankivsk, Ukraine, 76018

ORCID: 0000-0003-3289-0813

Olga FABRYKA-PROTSKA

Doctor of Arts, Professor, Professor of the Department of Musical Ukrainian Studies and Folk Instrumental Art, Educational and Research Institute of Arts, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, 57 Shevchenko Str., Ivano-Frankivsk, Ukraine, 76018

ORCID: 0000-0001-5188-1491

To cite this article: Pirus, V., Fabryka-Protska, O. (2025). Tvorchyy portret Liubovi Gunder: bahatovektoral'nist' vykonavchoyi diyal'nosti [Creative portrait of Liubov Gunder: multidirectionality of performing activity]. *Fine Art and Culture Studies*, 2, 129–135, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-2-18>

CREATIVE PORTRAIT OF LIUBOV GUNDER: MULTIDIRECTIONALITY OF PERFORMING ACTIVITY

The purpose of the work is to analyze the specific features of the creative activity of the outstanding Ukrainian collaborative pianist Liubov Gunder in her work with various performing groups (soloists-vocalists, soloists-instrumentalists, vocal ensembles, orchestras), to identify the key principles of her approach and the adaptability of her performance style depending on the peculiarities of cooperation. The study aims to identify a unique combination of technical skill, deep stylistic flair, empathy, improvisational abilities, and pedagogical tact in her concertmaster practice.

The research methodology is based on a comprehensive approach that combines the following methods: analytical (analysis of scientific articles on L. Gunder's work and general issues of concert pianism and improvisation); biographical (coverage of the pianist's creative career); art historical analysis (consideration of the specifics of interpretation and arrangement); comparative (comparison of approaches to working with different performing groups); analysis of interviews and memoirs by L. Gunder to identify her own reflections on the creative process. The research applies the principles of interdisciplinarity with the use of terminology and individual approaches of musicology, communication psychology, and pedagogy.

The scientific novelty lies in an attempt to take a comprehensive approach to the specifics of Liubov Gunder's creative activity as a collaborative pianist with different types of artistic groups and individual performers. In contrast to general works on the art of concertmaster, the proposed research synthesizes the versatility of the artist's talent. A unique model of creative interaction is revealed, especially in the long-term cooperation with the vocal ensemble "Rosynka", based on synergy, empathy and improvisation.

It is proved that the creative activity of the Honored Artist of Ukraine Liubov Gunder as a collaborative pianist, solo performer, and teacher is characterized by exceptional versatility and adaptability.

Key words: musical art, performance, Liubov Gunder, collaborative pianist, ensemble, creative activity, improvisation, synergy, vocal art, instrumental art.

Актуальність проблеми. Мистецтво піаніста-концертмейстера посідає особливе місце в системі сучасної музичної культури. Це складний, багатогранний фах, що вимагає від музиканта не лише високої піаністичної майстерності, а й широкої ерудиції, гнучкості, тонкого психологізму, педагогічного такту та здатності до творчої співпраці. Попри значимість піаніста-концертмейстера як окремої галузі виконавства, діяльність видатних концертмейстерів часто залишається поза увагою дослідників, які більше фокусуються на солістах чи композиторах. Особливо актуальним є вивчення специфіки роботи піаніста-концертмейстера з різними виконавськими складами, адже кожен тип ансамблю (соліст-вокаліст, інструменталіст, вокальний ансамбль, хор, оркестр) висуває свої унікальні вимоги та передбачає різні моделі взаємодії. Мистецтво піаніста-концертмейстера

(імпровізатора) належить до виконавського різновиду, що гнучко фіксує трансформацію становлення та динаміку розвитку мистецтва спільного музикування, а також еволюціонує, розвивається, трансформується з безперервною зміною історичної структури музичної культури (Молчанова, 2021).

У цьому контексті постать Любові Гундер – заслуженої артистки України, доцента, видатної піаністки, концертмейстера, педагога, аранжувальника – становить особливий інтерес. Її багаторічна творча діяльність охоплює роботу з найрізноманітнішими виконавськими складами та жанрами – від академічної музики до фольклору та сучасної композиції, від сольного акомпанементу до співпраці з великими колективами. Аналіз специфіки її роботи дозволяє не лише глибше зрозуміти індивідуальний стиль майстра, а й виявити універсальні

та специфічні закономірності концертмейстерського мистецтва, які базуються на принципах адаптації відповідно до різних виконавських завдань. Вивчення творчого досвіду Л. Гундер є актуальним для теорії та практики музичного виконавства, методики навчання піаністів-концертмейстерів та розуміння ролі цієї професії в контексті сучасного культурно-мистецького простору України, особливо Прикарпаття, де її внесок є неоціненним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Мистецтво піаніста-концертмейстера та його окремі аспекти ставали предметом уваги українських та зарубіжних дослідників. Теоретичні засади професії, її історичний розвиток та специфіку розглядала у своїх працях Т. Молчанова (Молчанова, 2015), яка також присвятила окрему статтю творчому портрету Любові Гундер, окресливши основні віхи її біографії та відзначивши багатогранність таланту (Молчанова, 2022). Методичні аспекти формування навичок концертмейстера, зокрема у роботі з різними виконавцями (вокалістами, інструменталістами, диригентами), аналізували О. Боровицька та С. Ключова, підкреслюючи необхідність адаптації та знання специфіки кожного складу (Боровицька, Ключова, 2018).

Питанням імпровізації в діяльності піаніста-концертмейстера, особливо в контексті естрадно-джазового виконавства, присвячені статті Н. Цейко та Т. Кривицької (Цейко, Кривицька, 2021), А. Хлопотової, В. Юрчука, С. Олейнікова (Хлопотова, Юрчук, Олейніков, 2018), в яких аналізуються необхідні навички та специфічні прийоми.

У 2024 році світ побачила розвідка «Специфіка імпровізаційних прийомів фортепіанного супроводу народної пісенності українців (на основі власного концертмейстерського досвіду)», автором якої є Любов Гундер (Гундер, 2024). Її перу належать статті, що розкривають історію фортепіанної освіти Станіславова – Івано-Франківська (Гундер, 2012; Гундер, 2017).

Важливим для розуміння взаємодії в ансамблі є поняття синергії, яке Т. Молчанова застосувала щодо визначення спільного виконавського процесу між концертмейстером і солістом, обґрунтовуючи його як паритетний діалог (Молчанова, 2021). Комунікативні аспекти діяльності концертмейстера, психоло-

гічні чинники взаємодії, роль емпатії та комунікативної дистанції глибоко проаналізовано Л. Опарик (Опарик, 2024).

Особистісний вимір творчої співпраці Любов Гундер, зокрема її багаторічну роботу з ансамблем «Росинка» та його керівником Христиною Михайлюк, розкривають її власні спогади (Гундер, 2022). Проте, на сьогодні відсутнє комплексне дослідження, яке б синтезувало різні грані творчої діяльності Л. Гундер та аналіз специфіки її підходів до співпраці з різними типами виконавських складів в єдиному ключі.

Мета статті полягає у висвітленні творчого портрету Любові Гундер на основі її багатовекторної діяльності як піаніста-концертмейстера з різними виконавськими складами (солісти-вокалісти, солісти-інструменталісти, вокальні ансамблі, оркестри) на основі аналізу наукових публікацій, інтерв'ю, мемуарних текстів та її власної творчої і дослідницької діяльності. Завданнями є: висвітлити ключові принципи концертмейстерського підходу мисткині; простежити адаптивність її виконавської манери в залежності від поставлених завдань та репертуару; розкрити роль імпровізації та аранжування в творчості Л. Гундер; розглянути значення емпатії та синергії у ансамблевій взаємодії концертмейстера і соліста; узагальнити внесок Любові Гундер у розвиток концертмейстерського мистецтва України та зарубіжжя.

Виклад основного матеріалу дослідження. Творча діяльність Любові Гундер як піаніста-концертмейстера є яскравим прикладом багатогранності та універсальності цієї професії.

Любов Гундер є випускницею Івано-Франківського музичного училища імені Дениса Січинського, клас фортепіано Юрія Новодворського. Основою майстерності Л. Гундер є міцна академічна база, отримана у Львівській консерваторії (класи Маркіяна Попіля, Марії Макари, Жанни Пархомовської), та глибоке усвідомлення сутності концертмейстерської професії.

З 1984 року Любов Гундер – концертмейстер спершу кафедри співу і диригування, згодом – провідний концертмейстер, доцент кафедри інструментального-виконавського мистецтва Навчально-наукового інституту мистецтв Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Івано-Фран-

ківськ). З 2016 року мисткиня переїхала до Словаччини, є доцентом кафедри музики Інституту музики і художнього мистецтва філософського факультету Пряшівського університету в Пряшеві (Словаччина).

Впродовж років творчий шлях Любові Гундер позначений співпрацею з широким колом виконавців та колективів, що представляють різні жанри та стилі, що дозволило їй сформувати унікальний, адаптивний підхід до мистецтва ансамблевої гри. Вона чітко розрізняє роботу «класичного» акомпаніатора та концертмейстера-імпровізатора, наголошуючи на додаткових композиторських та аранжувальних навичках, необхідних для останнього, особливо при роботі з народною піснею чи за відсутності готового нотного тексту (Гундер, 2024). Її власні дослідження історії фортепіанної освіти рідного краю (Гундер, 2012; Гундер, 2017) свідчать про глибоке розуміння нею педагогічної спадкоємності та впливу різних шкіл (львівської, київської, празької, московської) на формування виконавських традицій, що, безперечно, збагатили її власний мистецький світогляд. В інтерв'ю Л. Гундер з особливою теплотою згадує своїх перших вчителів – Л. Алиськевич (ученицю В. Барвінського) та Ю. Новодворського, які заклали основи її піаністичної культури та системного мислення (Пірус, 2025).

У роботі з солістами (вокалістами, інструменталістами) Любов Гундер демонструє класичні принципи концертмейстерського мистецтва: створення паритетного дуету, глибоке проникнення в суть твору, технічну підтримку, увагу до стилю, тембру, фразування, динамічного балансу. Тетяна Молчанова відзначає її вміння «слухати наперед», гнучкість, увагу до деталей, здатність до «діалогу» та «співпереживання» із солістом (Молчанова, 2022, с. 105). Лариса Опарик підкреслює роль емпатії та подолання комунікативної дистанції як ключових у професійній діяльності піаніста-концертмейстера (Опарик, 2024).

Впродовж десятиріч Любов Гундер співпрацювала на сцені з видатними виконавцями: вокалістами Марією Стеф'юк (колоратурне сопрано), Христиною Фіцалович (сопрано), Володимиром Пірусом (бас-баритон), Михайлом Кривенем (баритон), Мацеєм Галласом (тенор) (Польща), Мареком Мохначем (баритон) (Словаччина), Тетяною Гайзушовою

(сопрано) (Словаччина), Домінікою Ізою Марковою (сопрано) (Італія), Вікторією Норко Марковою (меццо сопрано (Словаччиною), Еленою Кушнеровою (сопрано) (Словаччина), Міріам Брандісова (сопрано) (Словаччина), Андреа Немцова (меццо сопрано) інструменталістами – Петром Терпелюком (скрипка), Наталією Мандрикою (скрипка), Віолеттою Дутчак (бандура), Мироном Черепаниним (акордеон), дуєтом «Концертіно», Олегом Кривою (скрипка) (Україна), Каролем Меднянським (віолончель) (Словаччина), сучасними композиторами – Міланом Новаком (Словаччина) та Петером Махайдіком (Німеччина) та ін.

Досвід роботи з професійними мистецькими колективами міста Івано-Франківська – «Harmonia Nobile», струнним ансамблем «Quattro Corde», симфонічним оркестром (Івано-Франківська обласна філармонія імені Іри Маланюк), духовим оркестром музичного училища імені Д. Січинського, хорами під орудою В. Їжака, О. Маланюк, О. Ничай вимагав навичок читання партитур, розуміння специфіки оркестрового та хорового звучання, взаємодії з диригентом, що підтверджується дослідженнями О. Боровицької та С. Ключової (Боровицька, Ключова, 2018). Короткочасна співпраця з ансамблем сучасної музики «Ricerca» (Пірус, 2025) свідчить про готовність піаністки працювати з авангардним репертуаром, що вимагає особливого підходу до фактури, ритму та гармонії.

Особливе місце у творчості Л. Гундер посідає її 40-річна співпраця з народним вокальним ансамблем «Росинка» Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника під керівництвом заслуженого діяча мистецтв України Христини Михайлюк. Цей досвід став квінтесенцією її майстерності як концертмейстера, аранжувальника та імпровізатора. У своїх спогадах Л. Гундер підкреслює унікальну атмосферу творчого взаєморозуміння, що панувала між нею та Х. Михайлюк (Гундер, 2022). Христина Михайлюк визначала смислове та емоційне наповнення, а Любов Гундер, миттєво вловлюючи ідею, втілювала її в музичній тканині фортепіанного супроводу. Саме в роботі з «Росинкою» повною мірою розкрився її талант аранжувальника та імпровізатора. Абсолютна більшість фортепіанних супроводів репертуару вокального ансамблю

належать її авторству (Молчанова, 2022). Працюючи переважно з одноголосною мелодією народної пісні, вона створювала багату, стилістично вивірену гармонізацію, розробляла фактуру, вводила інструментальні проґраші, варіювала супровід від куплету до куплету, уникаючи монотонності. Її стаття про специфіку імпровізаційних прийомів (Гундер, 2024) є, по суті, узагальненням саме цього досвіду. Любов Гундер детально описує гармонійні, мелодичні, ритмічні, фактурні прийоми, які дозволяють зберегти автентичність народного мелосу і водночас збагатити його можливостями фортепіано. Це вимагало не лише технічної вправності, а й глибокого знання українського фольклору, його ладових та метроритмічних особливостей. ТанDEM із заслуженим діячем мистецтв Христиною Михайлюк є яскравим прикладом синергії (Молчанова, 2022), де паритетність, взаєморозуміння та спільна мета призводять до результату, що значно перевищує суму індивідуальних зусиль. Їхня здатність розуміти одна одну без слів, імпровізувати в непередбачуваних концертних ситуаціях (Гундер, 2022, с. 197) свідчить про найвищий рівень ансамблевої взаємодії. «Її фортепіанний акомпанемент звучить у музичному фільмі “Дзвенить “Росинка” у піснях”, студія “Укркінохроніка”, 1994 р., аудіодиску “Згадай мене” 2002 р., багатьох концертах в Україні та за кордоном. Крім того, фортепіанний супровід Любов Гундер занотований у репертуарних збірках “Росинки”, упорядкованих її учасницями» (Дутчак В., 2007).

Комплексне висвітлення багатогранної діяльності Любов Гундер свідчить про її надзвичайну стильову адаптивність. Мисткиня однаково органічно почувається в академічному репертуарі, в обробках народних пісень, у виконанні доробку сучасних композиторів. Креативне музичне мислення, глибоке проникнення у стиль та жанр кожного твору, пошук адекватних засобів виразності визначає творче кредо артистки, яка майстерно поєднує у своїй творчості талант концертмейстера, сольну фортепіанну кар’єру та імпровізаторські здібності. Ця гнучкість, помножена на технічну досконалість та артистизм, є однією з ключових рис її індивідуального стилю.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Творча діяльність Любові Гундер у царині концертмейстерського мистецтва є уні-

кальним явищем музичної культури України та Словаччини. Розкриття її творчого портрету яскраво переконує. Аналіз її роботи з різними виконавськими складами дозволяє стверджувати, що її майстерність базується на поєднанні міцної академічної школи, глибокого знання національних музичних традицій, широкої ерудиції та постійного творчого пошуку. Ключовою рисою її підходу є виняткова адаптивність до специфіки роботи з різними виконавцями та стилістичного розмаїття репертуару. Її концертмейстерська діяльність характеризується паритетністю у стосунках з партнерами, глибокою емпатією, вмінням створювати атмосферу творчої синергії. Особливе місце посідає її багаторічна праця з ансамблем «Росинка», де вона повною мірою реалізувала себе як аранжувальник та імпровізатор, створивши сотні оригінальних супроводів до українських народних пісень і ставши співавтором унікального звучання колективу. Мисткиня є яскравим прикладом концертмейстера-універсала, який виходить за межі традиційного акомпанементу, виступаючи як рівноправний творчий партнер по сцені, співавтор інтерпретації, аранжувальник та імпровізатор. «Мистецтво концертмейстера для мене – це життя! Бути справжнім піаністом-концертмейстером – це і життя, і щастя. І цю роботу, ти сприймаєш як задоволення, як радість. І це найкраще, що може бути!», – зазначила в інтерв’ю Любов Гундер (Пірус, 2025).

Отже, багаторічна творча діяльність заслуженої артистки України Любові Гундер із вокалістами та інструменталістами України та зарубіжжя переконливо демонструє глибоке розуміння специфіки кожного жанру та стилю, вміння встановлювати паритетні партнерські стосунки, що базуються на емпатії та взаєморозумінні. Професійний підхід піаністки у роботі поєднує міцну академічну базу, глибоке знання української музичної традиції та відкритість до різноманітних виконавських завдань. Усе зазначене вище переконливо свідчить, що багатовекторна постать Л. Гундер є знаковою в царині музичного мистецтва України та Словаччини.

Перспективи подальших досліджень будуть спрямовані на детальне розкриття специфіки аранжувальної майстерності Любові Гундер на прикладі репертуару вокального ансамблю «Росинка», порівняльному аналізі підходів мисткині з практикою інших видатних

українських концертмейстерів, а також висвітленні педагогічної діяльності піаністки та її впливу на професійне становлення молодого покоління музикантів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Боровицька О. М., Ключова С. В. Методичні аспекти формування навиків роботи концертмейстера-піаніста. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2018. Вип. 62. С. 36–39. URL <http://nc-s5.npu.edu.ua/issue/view/10568>
2. Гундер Л. Роздуми про «Росинку» та нашу Христину Олександрівну Михайлюк. *Творче життя як крапля роси (до 80-річчя від дня народження заслуженої діячки мистецтв України, професорки Христини Михайлюк та 55-річчя створення народного вокального ансамблю «Росинка»): науково-популярні нариси / за редакцією докторки мистецтвознавства, професорки Г. Карась; автори-упорядники Г. Карась, М. Ортинська, О. Черсак, О. Молодій. Івано-Франківськ: Фоліант, 2022. 492 с. С. 197–200.*
3. Гундер Л. Специфіка імпровізаційних прийомів фортепіанного супроводу народної пісенності українців (на основі власного концертмейстерського досвіду). *Slovensko-ukrajinské vzťahy v oblasti jazyka, literatúry a kultúry na Slovensku a v stredoeurópskom priestore 70 rokov prešovskej ukrajinistiky na Slovensku* Editorka: Jarmila Kredátusová. Prešovská univerzita v Prešove, 2024. С. 458–468.
4. Гундер Л. Традиції фортепіанної освіти Станіслава Івано-Франківська. *Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство*. 2012. Вип. 24–25. С. 299–306.
5. Гундер Л. Фортепіанні школи Станіслава Івано-Франківська в контексті розвитку професійного музичного мистецтва. *Мистецтво Прикарпаття в соціокультурному просторі України (на пошанування 90-ї річниці від дня народження Михайла Фіголя): матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Івано-Франківськ, 19–20 жовт. 2017 р.)*. Івано-Франківськ, 2017. С. 66–74.
6. Дутчак В. Мистецтво концертмейстера / радіопередача. Івано-Франківське обласне радіо. 21.03.2007. Обсяг мовлення 30 хв.
7. Молчанова Т. О. Ефект синергії у спільному виконавському процесі. *Вісник КНУКіМ. Серія: Мистецтвознавство*. 2021. Вип. 44. С. 79–85. URL <http://arts-series-кnukim.pp.ua/issue/view/14182>
8. Молчанова Т. О. Любов Гундер: штрихи до творчого портрета. *«Творче життя як крапля роси» (до 80-річчя від дня народження заслуженої діячки мистецтв України, професорки Христини Михайлюк та 55-річчя створення народного вокального ансамблю «Росинка»): науково-популярні нариси / за редакцією докторки мистецтвознавства, професорки Г. Карась; автори-упорядники Г. Карась, М. Ортинська, О. Черсак, О. Молодій. Івано-Франківськ: Фоліант, 2022. 492 с. С. 102–105.*
9. Молчанова Т. О. Мистецтво піаніста-концертмейстера у культурно-історичному контексті: історія, теорія, практика: монографія. Львів: Ліга Прес, 2015. 558 с.
10. Опарик Л. Комунікативні аспекти мистецької діяльності піаніста-концертмейстера. *Актуальні питання гуманітарних наук: / [редактори-упорядники М. Пантук, А. Душний, В. Ільницький, І. Зимомря]. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика». 2024. Вип. 79, том 2. С. 62–67. URL <https://www.aphn-journal.in.ua/79-2-2024>*
11. Пірус В. Інтерв'ю з Любов'ю Гундер від 13.04.2025. Особистий архів автора.
12. Хлопотова А. А., Юрчук В. В., Олейніков С. О. Інтерпретація джазових стандартів у концертмейстерській діяльності піаніста. *Молодий вчений*. 2018. № 1 (53). С. 187–190. URL <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/issue/view/65> <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/5268>
13. Цейко Н., Кривицька Т. Мистецтво імпровізації у роботі піаніста-концертмейстера в класі естрадно-джазового виконавства. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / [редактори-упорядники М. Пантук, А. Душний, І. Зимомря]. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика». 2021. Вип. 41, том 3. С. 47–57. URL <https://www.aphn-journal.in.ua/41-3-2021>*

REFERENCES:

1. Borovytska, O. M., & Kliuieva, S. V. (2018). Metodichni aspekty formuvannia navykiv roboty kontsertmeistera-pianista [Methodological aspects of formation of work of concertmaster-pianist work]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Dragomanova. Serii 5. Pedagogichni nauky: realii ta perspektyvy* [Scientific Journal of M. P. Dragomanov NPU. Series 5. Pedagogical Sciences: Realities and Prospects], (62), 36–39. <http://nc-s5.npu.edu.ua/issue/view/10568> [in Ukrainian].
2. Dutchak, V. (2007, March 21). *Mystetstvo kontsertmeistera* [The art of the concertmaster] [Radio broadcast]. Ivano-Frankivske oblasne radio. [in Ukrainian].

3. Gunder, L. (2012). Tradytsii fortepiannoi osvity Stanislavova – Ivano-Frankivska [Traditions of piano education in Stanislavov – Ivano-Frankivsk]. *Visnyk Prykarpatskoho universytetu. Mystetstvoznavstvo* [Bulletin of Precarpathian University. Art Studies], 24–25, 299–306. [in Ukrainian].
4. Gunder, L. (2017). Fortepianni shkoly Stanislavova-Ivano-Frankivska v konteksti rozvytku profesiinoho muzychnoho mystetstva [Piano schools of Stanislavov-Ivano-Frankivsk in the context of the development of professional musical art]. *Mystetstvo Prykarpattia v sotsiokulturnomu prostori Ukrainy (na poshanuvannia 90-i richnytsi vid dnia narodzhennia Mykhaila Fiholia): materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* [Art of Precarpathia in the sociocultural space of Ukraine (in honor of the 90th anniversary of the birth of Mykhailo Figol): Materials of the International Scientific and Practical Conference] (pp. 66–74). Ivano-Frankivsk. [in Ukrainian].
5. Gunder, L. (2022). Rozdumy pro «Rosynku» ta nashu Khrystynu Oleksandrivnu Mykhailiuk [Reflections on "Rosynka" and our Khrystyna Oleksandrivna Mykhailiuk]. In H. Karas (Ed.), *Tvorche zhyttia yak kraplia rosy (do 80-richchia vid dnia narodzhennia zasluhenoi diiachky mystetstv Ukrainy, profesorky Khrystyny Mykhailiuk ta 55-richchia stvorennia narodnoho vokalnogo ansamblu «Rosynka»): naukovo-populiarni narysy* [Creative life as a drop of dew (to the 80th anniversary of the birth of the Honored Artist of Ukraine, Professor Khrystyna Mykhailiuk and the 55th anniversary of the creation of the folk vocal ensemble "Rosynka"): popular science essays] (pp. 197–200). Foliant. [in Ukrainian].
6. Gunder, L. (2024). Spetsyfika improvizatsiinykh pryiomiv fortepiannoho suprovodu narodnoi pisennosti ukrainsiv (na osnovi vlasnoho kontsertmeisterskoho dosvidu) [Specifics of improvisational techniques of piano accompaniment of Ukrainian folk songs (based on own concertmaster experience)]. In J. Kredátusová (Ed.), *Slovensko-ukrajinské vzťahy v oblasti jazyka, literatúry a kultúry na Slovensku a v stredoeurópskom priestore 70 rokov prešovskej ukrajínistiky na Slovensku* [Slovak-Ukrainian relations in the field of language, literature and culture in Slovakia and in the Central European space 70 years of Prešov Ukrainian studies in Slovakia] (pp. 458–468). Prešovská univerzita v Prešove. [in Ukrainian].
7. Khlopotova, A. A., Yurchuk, V. V., & Oleinikov, S. O. (2018). Interpretatsiia dzhazovykh standartiv u kontsertmeisterskii diialnosti pianista [Interpretation of jazz standards in concertmaster activity of pianist]. *Molodyi vchenyi* [Young Scientist], (1), 187–190.
<https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/issue/view/65> [in Ukrainian].
8. Molchanova, T. O. (2015). *Mystetstvo pianista-kontsertmeistera u kulturno-istorychnomu konteksti: istoriia, teoriia, praktyka* [The art of pianist-concertmaster in the cultural and historical context: history, theory, practice]. Liha Pres. [in Ukrainian].
9. Molchanova, T. O. (2021). Efekt synerhii u spilnomu vykonavskomu protsesi [Synergy effect in joint performance process]. *Visnyk KNUKiM. Serii: Mystetstvoznavstvo* [Bulletin of KNUKiM. Series: Art Studies], (44), 79–85. <https://doi.org/10.31866/2410-1176.44.2021.235324> [in Ukrainian].
10. Molchanova, T. O. (2022). Liubov Gunder: shtrykhy do tvorchoho portreta [Liubov Gunder: strokes to a creative portrait]. In H. Karas (Ed.), *Tvorche zhyttia yak kraplia rosy (do 80-richchia vid dnia narodzhennia zasluhenoi diiachky mystetstv Ukrainy, profesorky Khrystyny Mykhailiuk ta 55-richchia stvorennia narodnoho vokalnogo ansamblu «Rosynka»): naukovo-populiarni narysy* [Creative life as a drop of dew (to the 80th anniversary of the birth of the Honored Artist of Ukraine, Professor Khrystyna Mykhailiuk and the 55th anniversary of the creation of the folk vocal ensemble "Rosynka"): popular science essays] (pp. 102–105). Foliant. [in Ukrainian].
11. Oparyk, L. (2024). Komunikatyvni aspekty mystetskoï diialnosti pianista-kontsertmeistera [Communicative aspects of the artistic activity of a pianist-concertmaster]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk* [Actual Issues of Humanities], 79(2), 62–67. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/79-2-9> [in Ukrainian].
12. Pirus V. Interview with Liubov Gunder, April 13, 2025. Personal archive of the author.
13. Tseiko, N., & Kryvytska, T. (2021). Mystetstvo improvizatsii u roboti pianista-kontsertmeistera v klasi estradno-dzhazovoho vykonavstva [The art of improvisation in the activity of a pianist-concertmaster in the sphere of pop music and jazz]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk* [Actual Issues of Humanities], 41(3), 47–57. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/41-3-8> [in Ukrainian].